

Vida e obras de Salustiano Portela Pazos

Por: Milagros Bará

Salustiano Portela Pazos en 1930 VIDA GALLEGA

Salustiano Portela Pazos de Probén naceu en Rebordelo, Cerdedo, Cotobade, o 6 de agosto de 1877 e foi un cura, mestre, escritor e historiador pontevedrés. Cursou estudos no Instituto de Pontevedra e Humanidades no Seminario de Tui. Desprazouse a Santiago de Compostela para cursar estudos e foi pensionado pola Fundación Figueroa, licenciouse en Filosofía e Letras na Universidade Literaria e obtivo o título de mestre nacional na Escola de Maxisterio. En 1900, como alumno do Seminario Compostelán, doutorouse en Teoloxía: *"El Sr. Portela, que aún no ha cumplido 23 años, es profesor auxiliar del Seminario y cuenta con las calificaciones de Sobresaliente y Premio en todas las asignaturas de la Facultad"*. A prensa da época destacaba da súa personalidade: *"Su clara inteligencia adáptase á todo género de estudios y más de una vez nos ha llamado la atención no sólo sus disertaciones teológicas sino también los trabajos literarios y los discursos históricos que ha presentado en distintas veladas científico-artísticas en este Seminario"*.

Portela regresou a Pontevedra en 1907 como párroco de San Andrés de Valongo e, grazas ás súas xestións, conseguiu que se instalase na localidade: *"una oficina de caja rural de ahorros y préstamos en beneficio de las clases agrícolas"*. Ese mesmo ano foi *"nombrado beneficiado de la Catedral de Santiago, con el cargo de segundo maestro de ceremonias"*. Aínda que volveu a vivir en Santiago seguía mantendo un estreito contacto con Pontevedra a través das súas frecuentes visitas. Un ano despois, nunha conferencia en Cée, propuxo fundar un Sindicato Agrícola nesta poboación e unha Caixa de Aforros; este tipo de actividades fixérono moi popular entre a xente. En 1913 gañou os exercicios de

oposición para cubrir a praza un canonicato vacante por defunción en Santiago.

Autor de numerosas obras entre as que destacan: *"O Cañón de pau"*, escrito en 1913, e publicado en 1976, editado por Artes Gráficas Portela en Pontevedra, que relata a resistencia dos guerrilleiros de Cotobade na Guerra da Independencia (1808-1814). O canón de pau era unha arma utilizada pola guerrilla neste conflito bélico; era un canón feito cun tronco de madeira furado e unido por argolas de ferro, con cuñas de madeira de carballo ou castiñeiro unidas entre si e que utilizaron en Cotobade para defenderse da invasión francesa. Era unha arma lixeira e de poucos usos que con pólvora negra disparaba anacos de ferro e madeira. De feito, o escudo de Cotobade, ten un canón de pau coa data de 1809. Sobre este tema publicou outro libro: *"La guerra de la Independencia en Galicia"* editada en Santiago de Compostela pola Tipografía del Seminario en 1964. A historia do Seminario espertaría o interese de Portela por difundir a súa historia; de feito, moitos dos seus libros e publicacións versan sobre este asunto. Despois de varias distincións en Compostela, en 1941 ingresou na Rela Academia Galega como historiador polos seus traballos sobre a Guerra da Independencia en Galicia, foi *Caballero de la Orden de Compostela* e membro do Seminario de Estudos Galegos. En 1946 publicou en *La Noche*, o único *"Diario de la tarde en Galicia"*, *"Doña Goto, Reina y Confesa"*. Outras obras son: *"Galicia en tiempos de los Fonseca"* (1957), *"Apuntes para la Historia de los Irmandiños en Galicia"*, *"Orígenes del culto al Apostol Santiago"* (1953), *"Origen del topónimo Compostela"* ou sobre a *"Colección de Tapices y Colgaduras Antiguas de la Catedral de Santiago"* en 1927. Sobre a historia de Ons destacar *"Apuntes para la historia de la isla de Ons"* na que repasa de maneira pormenorizada a súa historia e propietarios que comeza coa propiedade do arcebispo de Santiago e como feudo da casa de Montenegro no s. XVI, en concreto María Sánchez de Montenegro.

Ao longo da súa vida Salustiano Portela foi presbítero (1901), cónego tesoureiro (1918), deán (1930) e presidente do cabido da Catedral de Santiago. O 27 de setembro de 1965 nomeárono fillo adoptivo de Santiago. O Papa Pablo VI nomeouno prelado doméstico de Súa Santidade. Portela Pazos faleceu con 98 anos, o 3 de maio de 1976 en Santiago de Compostela, o *"erudito continuador de la senda historiográfica de don Antonio López Ferreiro"*.

Fontes: *La Noche*, *El Áncora*, *E. Sayans Ocampo*, *El Progreso*, *Boletín Oficial del Arzobispado de Santiago*, *Hemeroteca ABC*, *Archivo Histórico Diocesano*, *Galicia artística en el siglo XVIII y primer tercio del XIX*, *Os libros de Anxel Casal*, *Biblioteca do Arquivo da Deputación*, *Enciclopedia Galega Universal*, *Enciclopedia Gallega* y *Apuntes para la historia de la isla de Ons Cuadernos de Estudios Galegos de Salustiano Portela Pazos*.